(ZEITUNGSDRUCKSACHE) Ч. 19. 9. травня 1943 Рік I.

ХОЛМСЬКА ЗЕМЛЯ

РЕДАКЦІЯ: Краків, Ожешкової 7. Тел. 104-81.
АДМІНІСТРАЦІЯ: Краків, Райхсштрассе 34. Тел. 230-39.

ТИЖНЕВИК
„Cholmer Land" Wochenausgabe
SCHRIFTLEITUNG: Krakau, Orzeszkowagasse 7. — Fernruf 104-81
VERWALTUNG: Reichsstrasse 34. — Fernruf 230-39, 146-42

ПЕРЕДПЛАТА:
Чвертьрічно — 3.50 зл.
піврічно . . . 7.— зл.
Ціна прим. 30 сот.

Прийшов слушний час

МАНІФЕСТ ГЕНЕРАЛЬНОГО ГУБЕРНАТОРА ДО УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ГАЛИЧИНИ

У попередньому числі подали ми коротку вістку про утворення Галицької Стрілецької Дивізії СС. Сьогодні подаємо докладніший опис цього важливо го урочистого акту, який відбувся у Львові дня 28. квітня ц. р. З нагоди цього акту Генеральний Губернатор д-р Франк звернувся до українського населення Галичини з таким маніфестом:

„Німецький нарід, який має непохитну постанову охоронити всі европейські народи перед безприкладною большевизацією життєвих форм і врятувати західну культуру перед винищенням большевицькими ордами, виступив до ґіґантської боротьби проти жахливого терору жидо-большевицького молоха. З синами німецького народу і його союзниками в цій боротьбі за існування беруть також участь добровольчі відділи всіх інших европейських культурних народів, свідомих своєї відповідальности. Також з ваших рядів виходило раз-у-раз бажання до німецького проводу взяти участь у цій найбільшій в історії боротьбі за свободу.

Тепер прийшов слушний час. Добровольці з ваших рядів будуть пліч-о-пліч з випробуваними в боротьбі німецькими товаришами зброї боротися проти найгрізнішого ворога також і вашого народу. Бо так само вашим родинам, вашій власності, вашому майнові, вашій церкві, вашій свободі і вашому життю загрожує сліпий большевицький шал нищення.

Завдяки вашій активній боротьбі проти большевиків у рядах німецьких вояків будете мати змогу бути не лише співучасниками безсмертної воєнної слави европейських народів, але також, завдяки вашій жертві, ви виборете і забезпечите на вічні часи для себе і своїх дітей змогу користати з благодатей европейської культури. Нехай Всемогучий Бог благословить вашу участь у боротьбі".

До боротьби за віру і Батьківщину

МАНІФЕСТ Д-РА ВЕХТЕРА ДО ЗБРОЄЗДАТНОЇ МОЛОДІ ГАЛИЧИНИ

Населення Галичини дало неоднократно докази своєї вдячности відколи німецький вояк прогнав у непереможній боротьбі большевицького гнобителя. Галицький селянин свідомий свого обов'язку працював сильно і віддано чим в немалій мірі до поміг до прохарчування Европи. Галицькі умові та фізичні робітники по фабриках і шахтах, установах і конторах працювали віддано з усіх своїх сил. Ціла армія галицьких мужчин і жінок, що працює в німецькій державі в хліборобстві і промислі, готує хліб та зброю для перемоги.

Раз-у-раз галицьке українське населення висловлювало бажання зі зброєю в руках брати участь у збройній розправі німецької держави. Фюрер, признаючи поставу Галичини, вволив цьому бажанню включити себе до боротьби і дозволив на формування „СС Стрілецької Дивізії Галичина". Кожний вояк цієї Дивізії одержить вирял, плату, харч і забезпечення своєї родини нарівні з німецькими вояками. Релігійне піклування добровольцями спочиватиме в руках українських священиків.

Добровольці, як члени Дивізії, носять свою краєву відзнаку. При зголошеннях до Дивізії будуть мати першенство ті добровольці, яких батьки славно боролися у рядах давної цісарсько-королівської армії.

Галицько-українська молоде! Ти здобула собі цим право, ти є тим покликана до боротьби зі своїм смертельним ворогом, большевизмом, до боротьби за віру і Батьківщину, за свої родини і рідні ниви, за справедливий, новий лад у переможній новій Европі.

Продовж сотень літ стояли твої предки на сторожі Европи перед навалою Сходу. У цій важній переломовій хвилині вияви знову мужність та готовість до боротьби.

Д-р ВЕХТЕР,
Губернатор галицької области

Військова Управа

До військової Управи, що є органом Губернатора Галичини, належать:

Полковник Альфред Бізанц, о. д-р Василь Лаба, Осип Навроцький, інж. Андрій Палій, д-р Любомир Макарушка, Євген Пиндус, адвокат Іван Рудницький, м-р Михайло Кушнір, редактор Степан Волинець, інж. Юрій Крохмалюк, д-р Володимир Білозор, інж. Михайло Хронов'ят та проф. Зенон Зелений.

Уповноваженими Військової Управи призначив Губернатор на внесення УЦК: Франца Бабяка, Василя Бабія, Петра Бігуса, Василя Бринявського, Івана Даниловича, Осипа Демчука, Володимира Феданкова, Ярослава Фльорчука, Дмитра Головатого, Мирослава Гошовятюка, Михайла Громяка, Івана Кульчицького, Михайла Кульчицького, Володимира Левицького, Григорія Лучаківського, Володимира Маркова, Івана Мацкевича, Івана Михайлова, Жигмонта Олексина, Ісидора Пітуляка, Ілька Поповича, Теофіля Щуровського, Петра Чорнобая, Ілька Чабана, Миколу Тонковида, Василя Возника і Теодора Вовчину.

28. квітня 1943.

Як наші читачі вже знають, 28. квітня ц. р. в рямцях урочистого державного акту у Львові Губернатор д-р Вехтер проголосив створення Галицької Стрілецької Дивізії. Завдяки цьому Галичина включилася в активну боротьбу зі смертельним ворогом европейської культури. Завдяки цьому, під проводом колишніх українських старшин, колишньої австрійської та згодом української армії, галицькі українці матимуть змогу активно зі зброєю в руці, поруч із вкритими безсмертною славою німецькими вояками та вояками держав осі, станути в ряди оборонців старого культурного заходу перед навалою московських большевиків. Галицькі українці від перших днів могутнього змагу з большевиками виступали з проханням до німецького проводу включити також їх в активну боротьбу з большевиками, щоб вони, галицькі українці, зі зброєю в руці та з готовістю до кровних жертв, дали доказ свого нерозривного зв'язку з західною культурою і відвічними традиціями Европи. Саме тепер прийшов момент, коли Фюрер Великонімеччини дав свою згоду на створення військової формації під назвою Галицька Стрілецька Дивізія СС. В колишній палаті намісників у Львові зібралися 28. 4. представники уряду, партії, збройних сил, українські комбатанти, духовники, УЦК зі своїм провідником проф. Кубійовичем, щоб взяти участь у врочистому акті проголошення Галицької Стрілецької Дивізії.

Під звуки фанфар почався урочистий акт. Після того, як оркестра відіграла українського марша: „Гей там на горі Січ іде", шеф уряду Губернатора Галичини, д-р Бауер, привітав присутніх на салі почесних гостей з партії, збройної сили, поліції, уряду, представників УЦК, на чолі з провідником проф. Кубійовичем, та членів Військової Управи і комбатантів Української Галицької Армії з колишнім шефом генерального штабу УГА, генералом Курмановичем. у проводі. Крім цього шеф уряду Губернатора д-р Бауер відчитав привітальне письмо від недужого під цю пору колишнього генерала Української Галицької Армії, Антона Кравса. З черги промовив Губернатор Галичини д-р Вехтер, який в ядерних словах накреслив багату історію Галичини, вказав на великі традиції галицької збройної боротьби в роках 1914 до 1918 і на традицію української визвольної боротьби в роках 1918 і 1919 та закликав галицьку українську зброєздатну молодь станути в ряди Галицької Стрілецької Дивізії СС і своїми руками кувати собі майбуття. Губернатор д-р Вехтер покликав Військову Управу із полковником Бізанцом у проводі, яка має зайнятися організацією набору до Галицької Дивізії та очолювати організаційні справи дивізії.

Після того президент Головного Відділу Внутрішнього Управління при Уряді Ген. Губернатора, д-р Льозакер, відчитав маніфест Генерального Губернатора д-ра Франка до населення Галичини з нагоди врочистого акту 28-го квітня 1943 року.

Опісля промовив провідник УЦК проф. Кубійович, який висловив вдячність усього українського населення Галичини для губернатора Галичини за те, що причинився до здійснення найглибшого бажання українського народу взяти участь зі зброєю в руці в боротьбі проти большевизму. Дальше промовив член Військової Управи, інж. Хронов'ят, який в імені українських комбатантів заявив твердо й рішуче таке: „Ми, учасники української визвольної боротьби, готові до чину". Після цього, на заклик шефа уряду Губернатора Галичини, д-ра Бауера, приявні закінчили врочистий акт окликами на честь Фюрера Великої Німеччини та відспівали німецький державний гимн.

Після врочистого акту в колишній палаті намісника, члени уряду, представники партії і збройних сил та особливо в великій кількості українські комбатанти взяли участь в архиєрейському Богослуженні в архікатедральному храмі св. Юра, що його відправив преосвященний епископ д-р Йосиф Сліпий в сослуженні численного духовенства. Підчас Богослуження виголосив колишній полевий духовник УГА, о. кан. д-р Василь Лаба, глибоко обдуману проповідь.

Промови на урочистому державному акті у Львові 28. квітня ц. р.

ПРОМОВА ГУБЕРНАТОРА ГАЛИЦЬКОЇ ОБЛАСТИ

Ми зібралися сьогодні в репрезентаційній залі цього достойного дому на святочні збори. На свято, що рівняється події, яка у своєму наслідку має додати історії цієї країни новий пропам'ятний день характеру позитивного, будучого і вагітного в наслідки для майбутности. Галичина має історію повну різних перемін, історію бурхливу і багату боротьбою.

Століттям через цю країну проходили з заходу на схід селяни, купці, ремісники і містці, як носії та посередники европейської культури; в першій мірі німці, а з ними також і члени інших культурних націй діяли тут і виконували справжнє західно-европейське завдання.

Але також цілими століттями шляхами Галичини проходили люди і матеріяльні добра Сходу на Захід та зближали до Европи Схід в його своєрідності. Так у роках миру цей край став помостом між Заходом і Сходом.

Впродовж 150 років ця земля входила потім у корінний простір Европи. Під світлим проводом европейської системи в найкращому розумінні слова, в суцільній і радісній співпраці з населенням цієї землі ішла тут праця, селянство звільнене з кріпацтва й панщини, інтенсивно розбудовуване шкільництво, піднесено загальний освітній рівень, наново створено промисловість, піддержувано торгівлю, будовано шляхи і залізниці та з визначним вкладом засобів податників багатих просторів давньої монархії довершено розбудови, яка трапляється не часто. В той час Галичина одержала нестерте по всі часи своє европейське обличчя.

Але історія Галичини може, як ледве чи будьякий інший край Европи, розповісти також дуже багато про боротьбу і війну, про терпіння і нужду.

Раз-у-раз через цю країну вздовж Карпат війська Сходу робили випади проти Середущої Европи з десятками тисяч вершників зі степів, які пустошили її, плюндруючи і руйнуючи, вбиваючи і палячи. Історія кожного галицького міста, передусім Львова, має що про це оповісти. Захід раз-у-раз будував тут свій оборонний фронт та в кривавих боях на цій землі відбивав напасників. І так у часах гунських, монгольських і татарських нападів, в часах воєн з турками та знову в часах світової війни 1914—1918 рр.

Але раз-у-раз Німеччина підносила свій щит і своїм мечем на нивах Галичини захищала европейські міста і села, жінок і дітей, европейську культуру й цивілізацію, захищаючи через це і саму Галичину німецькою кров'ю. З усіх горбів і з усіх долин цієї країни нагадують про ці бої хрести німецьких гробів.

Величезним вкладом німецької крови, в роках 1914—1918, вдалося розбити випад царських армій Москви і після цього здержати перед Европою хвилі большевицьких революційних військ.

Під охороною німецьких військових залог в Балтиці, в Білорусі і в Україні, які ще держалися проти Сходу, коли німецька цісарська держава вже була зломана, могла проходити ця спроба нового державного упорядкування. Спроби створення української державности були можливі лише завдяки цьому живому валові на Сході. Тоді галицько-українські відділи брали участь у повних посвяти та жертв змаганнях після того, як вони роками боролися в найхоробріших австрійських полках під проводом здебільша австрійських старшин німецької і української національности.

Ледве пройшло чверть століття, як ось ця країна знову перемінюється в боєвище.

Велитенська потуга виросла на Сході. Цим разом не лише загроза одної чи другої держави або її державних форм, але єдина в своєму роді й велетенська загроза всієї Европи, а то й усього людства.

І знову на долю Німеччини, для якої в особі Адольфа Гітлера з'явився Вождь пророчої величі, випало ще саме в пору виступити проти цієї сили й перешкодити в цьому найбільшому походові в історії. Отже тільки завдяки участи Німеччини, що її пробудив і зорганізував Фюрер тоді, коли інші европейські держави, зовсім легковажучи положення, ще спали або й пактували з большевиками, треба завдячувати, що Европа живе. Треба завдячувати лише вищому понад усе геройству і відвазі німецького вояка, що молоді Европи крізь бурі цієї війни покажеться блеск світлого майбутнього.

І так німецький вояк знову прийшов у цю країну, як боєвик і борець, але й як визвольник. Прийшов як визвольник, бо Галичина майже впродовж двох років пережила большевизм, пізнала большевизм не лише з паперових описів і теоретичних окреслень, але пізнала в його нагій постаті, його безпосередній дії на щоденне життя. Галичина пізнала большевизм в його руїнницькій нівеляції, в його виключенні всякого індивідуального життя, в його сірому недовір'ї проти всіх, в його нищенні всього доброго й гарного і в піддержуванні всього низького і простацького. Але Галичина пізнала також большевизм в його брутальних ділах при масових убивствах і вивозах незліченних тисяч.

Поверх 300.000 людей цієї країни — українців і поляків — за неціли два роки вивезено на Сибір, військових старшин і священиків, громадян усіх станів, а то й велику кількість робітників та селян. Незліченні масові гроби покривають цю країну і ми всі пригадуємо собі ще зі страхом вбивство тисяч галицьких людей найкращої крови, саме тоді, коли німецький вояк приступом увійшов в це місто Львів.

Населення Галичини, яке зараховується до небагатьох областей Середущої Европи, які безпосередньо пізнали совітський режим, стануло через це на тверді позиції. Воно, завдяки своєму безпосередньому пізнанню, ясніше і твердше ніж будь-коли стануло на ґрунт Европи і бороняться з усією пристрастю перед поворотом совітських ущасливлювачів світу.

Тим то зрозуміло, що без упину з усіх верств галицького українського населення виходило бажання не лише суцільною співпрацею на широких полях Галичини, не лише працею як селяни на полі, як робітники в промисловості, співробітники в адміністрації, члени поліції, а дальше не лише як робітники в сільському господарстві і збройовому промислі ген у Німеччині, але виходило бажання також одержати дозвіл виступити в характері вояків зі зброєю в руці проти большевиків і через це взяти безпосередню участь в боротьбі для забезпечення своєї батьківщини, в боротьбі за безпеку і майбутнє Европи.

Оці почесні бажання, що їх все галицьке українське населення, зокрема ж його компетентне представництво, Український Центральний Комітет, через вас, пане професоре Кубійович, раз-у-раз спрямовувало до адміністрації Галичини, а дальше до пана Генерального Губернатора і Уряду Генеральної Губернії і ще дальше — до Проводу Німеччини — довели оце до успіху: на пропозицію Райхсфюрера СС дав Фюрер згоду на створення з галицьких українців військового відділу добровольців.

ПРОМОВА ПРОВІДНИКА У. Ц. К. ПРОФ. КУБІЙОВИЧА

Пане Губернаторе! Мої Панове!

Сьогодні для українців Галичини справді історичний день, бо нинішнім державним актом здійснюється одно з найщиріших бажань українського народу — зі зброєю в руках взяти участь в боротьбі з большевизмом.

Це бажання, висловлюване при різних нагодах від 22. червня 1941 р., було вислідом переконань не лише провідних кол, але й цілого народу, що большевизм є нашим найбільшим ворогом, який несе нам не лише матеріяльну і духову руїну, але також національну смерть. Доля призначила нашому народові першому розправитися з большевизмом. 25 літ тривала ця розправа, спершу як збройна боротьба, а опісля як уперте непомітне змагання в усіх ділянках людського існування. Коли Фюрер історичного дня 22. червня закликав народи Европи до остаточної боротьби проти большевизму, рішення для нас було ясне.

Це бажання було дальше вислідом глибокого переконання, що нашим обов'язком є не лишатися невтральними у великій боротьбі за нову будову европейського ладу, лише в міру наших сил спричинитися до перемоги нової Европи.

На таких переконаннях спиралося наше активне відношення до співпраці з німецькою владою: всі верстви народу сповняли все, що було можливе. Я згадаю добровільний виїзд до Німеччини сотень тисяч робітників, свідому обов'язку здачу різних контингентів, збірку зимових одягів для німецької збройної сили, поважні грошеві пожертви на воєнні цілі, готовість творчої праці членів нашої спільноти, які у варстатах, фабриках, бюрах і урядах працювали для перемоги, освідомну працю української інтеліґенції, що викликала в широких верствах зрозуміння конечности воєнних потреб.

Ми радіємо, що Ви, Пане Губернаторе, як найвищий представник німецької влади в Галичині, приносите нам слова признання за цей вклад праці. Особливу радість викликає в нас вістка, що найвищі чинники німецької держави також мають відомості про наше активне відношення.

Найвищий дозвіл на вставлення Стрілецької Дивізії СС, що складатиметься з галицьких українців, це для нас відзначення і одночасно спеціяльна честь.

Ми свідомі того, яке велике значіння буде мати ця найвища постанова для нашого народу. Тому ми хочемо зробити все, щоб вона найкраще повелася. Сформування Галицько-української дивізії в рямцях формацій СС — це для нас не тільки відзначення, але й зобов'язання цю активну поставу у співпраці з німецькими державними органами продовжувати і в цій поставі видержати аж до переможного кінця війни. Прошу Вас, Пане Губернаторе, прийняти наше запевнення, що ми цього зобов'язання додержимо.

Що дійшло до сьогоднішнього історичного дня, треба завдячувати тим умовинам, які були створені в нашій країні під Вашою, Пане Губернаторе, кермою. На основі цих умовин Ви взялися за ініціятиву, щоб українцям Галичини створити гідну можливість боротися рам'я об рам'я з геройськими німецькими вояками війська та зброї СС проти большевизму, нашого спільного смертельного ворога.

Ми дякуємо Вам зі щирого серця. Одночасно належиться наша подяка Великому Фюрерові з'єдненої Европи за те, що він признав нашу участь у війні, погодився на нашу ініціятиву і дав дозвіл на створення Галицької Дивізії.

ПРОМОВА ЧЛЕНА ВІЙСЬКОВОЇ УПРАВИ ІНЖ. ХРОНОВ'ЯТА

Пане Губернаторе! Достойні Панове!

Від українських комбатантів та від покликаної з-поміж них, з рядів старих українських вояків, Військової Управи, дозволю собі висловити Вам, Пане Губернаторе, та Німецькому Урядові подяку за те, що нас приєднано до тих націй, що можуть виступити проти свого спільного ворога — большевизму — зі зброєю в руках. Ми високо цінимо Вашу, Пане Губернаторе, підтримку в наших справах і бажаннях, бо ми знаємо, яку вирішну вагу мала Ваша співпраця в здійсненні цієї великої справи.

Маємо в своїх серцях почуття найщирішої вдячности до Фюрера за його найвищий дозвіл на формування стрілецької дивізії.

Нашому народові судилося зайняти місце тут на Сході, а одночасно прийняти на себе завдання передової сторожі Европи проти дикого Сходу. Впродовж століть ми сумлінно виконували це завдання, що його поклала на нас доля. Тисячу літ ми захищали Европу від диких орд сходу та півночі, хоча не завсіди знайшли зрозуміння для наших змагань.

Підчас першої світової війни ми вступили в збройну боротьбу з нашим ворогом під прапорами австрійських полків, а крім того сформували тоді добровольчий український стрілецький леґіон. У 1918 році, коли для інших війна вже скінчилася, ми сформували за короткий час сотисячну Українську Галицьку Армію, а потім воювали два роки переважно проти московського большевизму.

Вже тоді, 25 літ тому, майже зовсім не маючи воєнного матеріялу, ми вели війну з найбільшим ворогом Европи, але від тодішньої Европи не зазнали ми ні допомоги, ні зрозуміння. Якщо ми були в тій війні переможені, то переміг нас не ворог у бою, а тиф, від якого, внаслідок недостачі медичних та санітарних засобів, згинуло в Галицькій Українській Армії 40.000 вояків.

22-го червня 1941 року, коли наспіла година, що її ми з тугою ждали 25 літ, ми — учасники української визвольної війни, звернулися до німецького уряду з меморіялом:

„Ми, українські комбатанти, готові до бою". Ми, українці, дуже болюче відчули цей факт, що два роки ми могли тільки приглядатися могутній боротьбі з нашим спільним ворогом.

Коли ж тепер нам запропоновано приймати участь у цій боротьбі, поруч інших народів, зі зброєю в руках, ми, українські комбатанти, відповідаємо сьогодні те саме, що у 1914, 1918 і 1941 роках: „Ми — учасники української визвольної війни, готові до бою".

Готова до бою і та українська молодь, що вихована в нашому дусі.

Український народ і вся українська молодь невимовно вдячна Вам за те, що Ви даєте нам змогу помститися за міліони невинних жертв, замучених НКВД, в Сибірі, або вигублених зорганізованим голодом.

Наші інтереси спільні.

Ми й ви маємо однакові прагнення.

Ми — учасники української визвольної війни, у співпраці з Українським Центральним Комітетом, зробимо все можливе, щоб довести перед усім світом слушність Вашої постави, і просимо Вас також і надалі працювати в цьому напрямку на користь обидвох наших народів та всієї Европи. Будемо тепер рам'я-об-рам'я ступати проти нашого спільного ворога й битися аж до остаточної перемоги.

ПРОПОВІДЬ о. Д-ра ВАСИЛЯ ЛАБИ підчас Архиєрейської Служби Божої з нагоди створення Г. С. Д. СС.

Після того, як продзвонили великодні дзвони — говорив проповідник — як прогомоніли воскресні пісні, ми знову вертаємося до тієї церковної пісні, яка каже: „Сей день, єгоже сотвори Господь, возрадуємося і возвеселимося в онь". Чому маємо радіти в цей такий важкий воєнний час? Бо за згодою Фюрера Великої Німеччини ми одержуємо змогу створити стрілецьку дивізію. А це воскресення Української Галицької Армії, це нав'язання до нашої військової традиції. Коли це діється? Тоді, коли йде важка боротьба з большевизмом, який грозив загладою всій Европі. Ми дістаємо змогу прийняти участь у цій важкій боротьбі безпосередньо, бо зі зброєю в руці. Це єдиний засіб здобути волю. Хто хоче мати волю, мусить за неї боротися. До цього кличе нас Бог так, як колись кликав хрестоносців з боротися за визволення Святої Землі тих хрестоносців, що йшли на боротьбу з гаслом: „Бог так хоче". І сьогодні Бог так хоче, а коли Бог хоче, то це Божа справа і за цією Божою справою ми підемо.

Другу частину поповіди о. д-р Лаба виголосив німецькою мовою для німецьких учасників Богослуження. У цій частині проповіді проповідник подякував Фюрерові за те, що дав українцям змогу взяти збройну участь у боротьбі з їх найбільшим ворогом, і заявляючи, що українці, які є добрими хліборобами і робітниками, виправдають себе так ж, як добрі вояки. У боротьбі пліч-о-пліч з геройським німецьким вояком, український вояк причиниться також до здобуття перемоги, яка принесе почесний мир для обох народів.

Обов'язком кожного здисциплінованого члена української організованої спільноти точно вплачувати до свого У. О. К. національну вкладку в належній висоті.

ОГЛЯД ВОЄННИХ І ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ

Також і минулий тиждень пройшов під знаком німецької збройної боєвої готовости на Сході й Заході, нових важних політичних відвідин у Головній Кватирі Фюрера й великого замішання у ворожому таборі з приводу польсько-большевицького конфлікту. Покищо ще не прийшло до тих рішальних боїв, яких увесь світ очікує з весною і літом цього року, але як це вже знаємо з досвіду вони можуть початися кожного дня.

Бої на півдні і півночі східного фронту

На східному фронті далі панував розмірний спокій. Тільки на півдні большевики кілька разів наступали з великими силами на німецький мостовий причілок над Кубанню. На розмірно вузькому просторі большевики кинули до бою коло 10 дивізій піхоти, панцирні бригади й значні летунські сили. Німецькі й союзні війська, зосередивши також більші сили й розбудувавши свої оборонні становища, відбили ворожі атаки, що були сильніші як у попередніх тижнях. Ворог атакував німецькі становища від сходу а опісля висадив свої війська також на північному відтинку кубанського мостового причілка, де їх знищено. Можна це пояснити бажанням большевиків заволодіти вихідними становищами для наступу на Керч і Крим.

Крім того большевики намагалися наступати також і на північний схід від Петербурга, але й цей їх наступ не вдався.

Перемога великодержав осі в Північній Африці

Велика американсько-англійська офензива, яка перед самим Великоднем почалася в Північній Африці, щоб остаточно викинути німців та італійців з Тунісу, заломилася. Німецько-італійські війська відбили атаки ворожих панцирних сил, знищили багато ворожих панцирних відділів і переможно оборонили свої становища перед ворожим вломом. Так американцям і англійцям ніде не вдалося зробити пролому німецько-італійського фронту. Німецько-італійські війська не тільки відбили велику ворожу панцирну атаку, але також розгромили ворожі частини. Примушений відступати, ворог віддав німцям та італійцям ті незначні простори, які йому було вдалося переходово захопити після 24. 4. ц. р.

З ходу дотеперішних боєвих дій в Тунісі видно, що рухома війна перемінилася там на позиційну, американсько-англійські війська зустрінули в оборонних становищах ген. Арніма сильну перешкоду. Військам великодержав осі велику прислугу зробив найновіший тип німецького повозу „Тигр".

На морі й в повітрі

Минулого тижня німецькі підводні човни знову затопили на Атлянтику й на Середземному морі 10 ворожих кораблів загальної місткости 53.000 бр. тон. 5 інших ворожих кораблів дістало поціли торпедами так, що як не пішли на дно, то все ж втікли ушкоджені.

Після останніх втрат ворожі летунські атаки значно ослаблі. Минулого тижня ворожі летуни налетіли на побережжя на північно-західню Німеччину, на простори над Балтійським морем й на Східну Прусію. Ворожі бомби спричинили, незначні шкоди через те, що їх скинули, де попало. Протилетунська оборона зістрілила 18 ворожих бомбовиків.

Старим звичаєм англійці та американці налітали на відкриті південно-італійські міста — Неаполь, Барі, Месину й Сиракузи.

Відвідини в Головній Кватирі фюрера

27. квітня ц. р. Фюрер прийняв у Головній Кватирі голову хорватської держави д-ра Анте Павеліча, що прибув у супроводі хорватського мін. зак. справ д-ра Будака й ген. Бегіча. При розмовах з головою хорватської держави був приявний німецький мін. зак. справ фон. Рібентроп й фельдмаршал Кайтель. Д-р Павеліч заявив повну готовість боротися спільно з великодержавами осі проти спільних ворогів.

29. квітня ц. р. відвідав Головну Кватиру голова французького уряду Ляваль, якого Фюрер прийняв у прияві німецького мін. зак. справ фон Рібентропа та італійського державного секретара зак. справ Бастіяніні. Розмова Фюрера з Лявалем обняла німецько-французькі та італійсько-французькі взаємини. Зокрема обговорено тягарі, які Франція має взяти на себе у спільній боротьбі проти большевиків і проти Англії та Америки й користі, які вона через те осягне.

Промова д-ра Лея з нагоди 1-го травня

1. травня ц. р. увесь німецький нарід святкував „День Праці". На доручення Фюрера того дня всюди припинено працю, щоб дати змогу відпочити населенню, що день і ніч працює для перемоги.

З нагоди 1. травня провідник Німецького Фронту Праці д-р Лей видав заклик, у якому заявив, що перемога Німеччини та її союзників певна й що тому ніколи не повториться сумної пам'яти день 9. 9. 1918. р. Д-р Лей вказав на те, що сьогодні німецький вояк твердо стоїть над Атлянтиком, над Середземним морем, на Далекій Півночі, на Креті, під Петербургом і над Озівським морем. Заволодівши такими просторами Німеччина має доволі сирівців і харчів. Після того, як німецький вояк витримав зиму 1941-42 й 1942-43, — нема сили, що могла б його зломити. Німецькі підводні човни стали найгрізнішою зброєю у сучасній війні. Вони відріжуть допомогу Америки й примусять Англію або піддатися або згинути з голоду. Зібравши всі свої робочі сили, Німеччина подвоїла й потроїла своє виробництво. Всі народи Европи допомагають їй у праці для перемоги.

Довкола польсько-большевицького конфлікту

Відомі большевицькі вбивства польських старшин під Смоленськом спричинили справжню бурю у ворожому таборі. З хвилиною, коли справа вже стала надто ясна, большевики вдали „ображених" і зірвали дипломатичні взаємини з польським урядом ген. Сікорського. Большевицький комісар зак. справ Молотов передав ноту польському представникові ген. Сікорського в Москві, гр. Ромерові, в якій заявив, що польський еміграційний уряд діє в порозумінні з німцями й що він хоче вимусити на большевиках зречення західно-білоруських і українських земель.

На вістку про зірвання взаємин між большевиками й ген. Сікорським, англійский мін. зак. справ Іден зажадав від нього: 1) зміни в складі еміграційного уряду, 2) заяви, що бере назад своє прохання до управи Міжнародного Червоного Хреста прослідити вбивства під Смоленськом, 3) згодитися на большевицькі домагання в справі західно-білоруських і українських земель. Супроти цього ген. Сікорський мусів заявити, що „обороняючи цілість польської республіки, ніколи не мав претенсії до совітських земель і тепер їх не має". Та це зовсім не вдоволило большевиків і вони стали писати в своїх газетах, що ген. Сікорський їх провокує. Одночасно Сталін рішив висунути проти ген. Сікорського відому польську ліву журналістку Ванду Васілевську, що втікши підчас війни в 1939. р. до Львова, скоро стала там грати велику ролю як „визначна письменниця Західної України". Тепер вона вже помістила в „Ізвєстіях", органі большевицького уряду статтю, в якій вилаяла ген. Сікорського й польських старшин. Васілевська закинула Сікорському, що він не має права називатися представником польського народу а польських старшин, що були попали в большевицький полон і трагічно погинули, Васілевська назвала шовіністами й антисемітами, що не хотіли воювати з німцями. Можливо, що Сталін зробить собі „власний" польський уряд з Васілевською в проводі.

Під сильним англійсько-американським натиском ген. Сікорський заявив, що його прохання до Міжнародного Червоного Хреста вже „безпредметове"... Як виходить з паперів французького міністерства зак. справ, які німці захопили в 1940 р. у Парижі, англійці та французи вже 4 тижні після різні під Смоленськом, знали всю правду, але замовчали все, щоб не дратувати майбутніх союзників.

Православна Духовна Семинарія в Холмі

Свого часу писали ми, що Уряд Генеральної Губернії дав дозвіл на створення в Холмі православної духовної семінарії з українською мовою навчання і вказали ми тоді на національну вагу цієї виховно-научної установи. В дальших переговорах з Урядом ГГ. устійнено научний плян, час тривання науки й вимоги прийняття та склад професорів, що будуть викладати у новоствореній школі. Не створено високої школи з академічним характером, як це було первісним бажанням Владики Іларіона (Огієнка), що плянував створити в Холмі православну духовну академію з українською мовою навчання.

Православна духовна семінарія в Холмі буде тільки фаховою богословською школою середнього типу з трилітнім курсом навчання для образування кандидатів духовного стану православної хомсько-підляської епархії. Научний плян, тип школи й час тривання науки відповідає приблизно колишньому православному богословському ліцеєві у Варшаві з трилітнім пляном навчання, що його створила Польща як державну фахову школу середнього типу з польською урядовою мовою і польською мовою навчання. Мета цієї польської державної фахової духовної середньої школи і польського державного інтернату при ній були для кожного наглядні: витворити й виховати православне духовенство для православних українців і білорусинів у Польщі, щоб опісля увести у богослужбу замісць дотеперішньої старославянської виключно польську мову і через спольщену Православну Церкву і у польському дусі та польській культурі виховане православне духовенство спольщити цілковито українське й білоруське населення православного віроісповідання.

Тодішня епархія Православної Церкви в Польщі, залежна від польського уряду і у великій більшості обсаджена корінними москалями, не робила ніяких поважніших рішучих заходів, щоб припинити ті далекосягаючі польські затії. На основі Внутрішнього Статуту Св. Польської Автокефальної Церкви (така була офіційна її назва) з 1938 року польський уряд одержав рішальний вплив на внутрішні справи Православної Церкви в Польщі, що їх — як відомо — використував дуже широко для польських політичних і національних цілей.

У 1940 р. прийшло до реорганізації Православної Церкви у новостворених відносинах в ГГ., до яких у першій мірі причинилася холмська Церковна Рада і Церковне управління з окремою Адміністратурою для православних парафій люблінської области, якою управляв о. протопресвітер Іван Левчук на основі Тимчасового Статуту для цих парафій. Як основне домагання видвигнено відразу справу створення окремої православної епархії для Холмщини і Підляшша й надання їй українського національного характеру. Українським православним чинникам у Холмі допомагав у тих заходах з усіх своїх сил перед німецькою владою Український Центральний Комітет в Кракові, а зокрема його провідник д-р Вол. Кубійович і заходи УЦК увінчалися успіхом. Керму Православної Церкви в Генеральній Губернії обняв Митрополит Діонізій. Зреорганізовано Прав. Церкву в ГГ, якої територію поділено на три епархії: варшавсько-радомську для области Варшава і Радом; краківсько-лемківську для области Краків (тепер і Галичина) і холмсько-підляську для люблинської области; остання епархія обіймає близько 95 відс. усіх православних в ГГ. До керми холмсько-підляської епархії в Холмі покликано проф. д-ра Івана Огієнка, теперішнього архиепископа Іларіона в листопаді 1940 і архимандрита Палладія (Павла Відибіду-Руденка), теперішнього архиепископа краківського і лемківського у Варшаві — в лютому 1941 р. Дальший розвиток пішов вже правильно й УЦК та його Провідник й дальше допомагали Православній Церкві на українській території в ГГ до нових її церковних і національних осягів включно аж до виборення і активовання православної духовної семінарії в Холмі з українською мовою навчання. У тих довгих заходах наших місцевих православних діячів на Холмщині й Підляшші для надання Православній Церкві українського обличча, а зокрема при ревіндикації церков — між ними і холмського Собору — і церковних маєтків допомагали щиро і жертвенно ті галицькі діячі інтелігенти греко-католики, що в часі війни осіли переходово на Холмщині й Підляшші. Їх заслуги у цій ділянці безперечні. Це пригадуємо нині тільки тому, що у людей пам'ять коротка і дехто з місцевих православних нарочно й свідомо про це забуває й в додатку нерозважно і зі шкодою для національної справи старається навіть обезцінити вартість і заслуги тих галичан, що виконуючи свій національний обов'язок, вложили багато-багато праці й посвяти — от хочби народні вчителі — для двигнення Холмщини й Підляшша з довгого вікового занепаду і неодин з них наложив вже при цій праці на нелегкій тут національній стійці своєю головою.

Так отже маємо і холмську духовну семінарію. Сучасний керманич і невтомний організатор Прав. Церкви на Холмщині й Підляшші Архиепископ Іларіон робить усі зусилля надати їй українське національне обличчя і вляти в неї українського національно духа, що при тутешніх обставинах не знову так легко. Одним з тривких засобів до цього буде й холмська духовна семінарія. На ректора її покликав владика Іларіон о. протоєрея д-ра Семена Смереку (буковинця), а на віцеректора о. протоєрея м-ра Євгена Барщевського (волиняка). І комплетує склад професорського збору. Сам Владика викладатиме старославянську і українську мову та історію Церкви. До навчання світських предметів покликав Владика Іларіон двох професорів місцевої української державної гімназії: проф. Семена Кузика для науки грецької й латинської мови й проф. д-ра Євгена Малика для науки біології. При семінарії буде інтернат для студентів; семінарія і інтернат будуть приміщені на св. Даниловій Горі. Досі зголосилося 20 світських кандидатів до семінарії і 10 священиків, що не мають закінченої богословської освіти. Останні будуть здебільша вчитися шляхом позашкільної освіти і опісля здавати устні іспити. Вписи до семінарії тривають дальше. Святочне відкриття духовної семінарії відбулося 4 травня д. р. і від тоді зачалася правильна наука.

Наша праця у Володаві

Володава — місто і центр північної Холмщини і полудневої части ни Підляшша — може похвалитися добре зорганізованим і активним Українським Освітним Товариством. Правда, як майже всюди на північних окраїнах з вибухом німецько-совітської війни темпо суспільно-національної роботи послабло, а деінде і зовсім завмерло через відхід більшої кількости працівників. Так і УОТ у Володаві перебув свою крізу. На щастя, не тривала вона довго і нововибраний провід зумів опанувати положення доказуючи, що при відповідній співпраці громадянства і добрій волі проводу можна усунути всі перешкоди на шляху суспільно-національної праці.

Зокрема сильно поширилась і скріпилась праця від осені 1942 р., коли провід УОТ рішив повести її в таких ділянках: 1) культурно-освітній, ведений постійно при помочі рефератів, праці бібліотеки, імпрез, тощо; 2) розривково-товариській, що мала за мету наладнати як слід товариське життя громадян м. Володави та постепенно його скріплювати. Засобом до цього мали бути товариські вечорі, як Андріївський і Маланчин, спільні просфори, свячене, вистави драматичного гуртка і т. д.

Як з першій, так і другій ділянці провід УОТ-ва виконав намічене собі завдання. І так в культ.-освітній ділянці зроблено слідуюче: виголошено 11 рефератів (від осені 1942 р.) місцевими прелегентами, або запрошеними з інших центрів на теми: „Початки українського руху на Холмщині" і „Підляшша" — оба реферати д-ра Тимоша Олесюка. „Буковина" о. Григорія Криштановича, „Розвій німецької думки" — 2 реферати інж. Білодуба і „Спомини з визвольних змагань" — 3 реферати дир. Ф. Запутовича. Це все реферати місцевих сил. Крім цього відвідав Володаву два рази проф. д-р О. Бабій, а саме, перший раз відчитав свій твір п. н. „Панна Оля", а вдруге виголосив реферат про „Життя і творчість Гетого". Обидва виступи цього знаного письменника і поета пройшли з повним успіхом. Рівнож на запрошення Жіночої Секції виголосила п. Галина Букоємська з Холма реферат на тему „Українська жінка на Холмщині". Слід згадати, що провід старався теж спровадити прелегентів з дальших наших центрів, як Львів, але всі заходи покінчились безуспішно. Національні річниці-свята відсвяткувало УОТ-ство при допомозі драм. гуртка відповідними академіями.

Окрему увагу звернув провід УОТ на працю бібліотеки. Скромну з початку, бібліотеку (235 томів) збільшено майже подвійно (зараз числить 523 томи) через пожертви деяких установ, проводу Делегатури УДК і закуп нових. Але провід не обмежувався тільки до свого середовища і місцевости. І так на зазив Делегатури УДК у Володаві виплачено 1000 зол. на закуп книжок для найбільш загрожених місцевостей Володавщини.

До суспільно-національної ділянки праці УОТ слід зачислити акцію збірок на допомогу українському студентству. Перша масова акція в цьому напрямі дала минулої осені 2.384,90 зол. Крім цього УОТ займається постійною збіркою пожертв громадян Володави на цю ціль, яка дає шомісячно більш як 600 зол. За ввесь час цей акцій зібрало УОТ 4.764 зол. 90 сотиків.

Не менше активности виявило УОТ-во в ділянці розривково-товариській. Тут тягар праці передано на Жіночу Секцію та драм. гурток, які в своїй праці виявили стільки енергії і жертвенности, що заслуговує на повне признання. І так Жіноча Секція зайнялась зокерма організацією Андріївського і Маланчиного вечорів, на які були теж запрошені представники німецьких властей, улаштовашям спільного свята просфори для українських вояків, бувших полонених з совітської армії. Крім цього Жіноча Секція помагає проводові УОТ у всіх його імпрезах та між своїми членами веде освідомну роботу при помочі сходин, рефератів, тощо. Дальше слід підмітити, що Жін. Секція ввесь дохід із згаданих вечорів розділила на суспільні цілі, а саме: 2.000 зол. на улаштовання дошкілля у Володаві, 800 зол. на допомогу українському студентству, 500 зол. на культ. цілі УЦК і 200 зол. на прикрашення Холмського Собору.

Драматичний Гурток, заснований 28 грудня 1942 р. виявив чи не найбільш активности. І так за короткий час свого існування гурток вспів поставити дві комедії, а саме: „Трьох до вибору" дня 14 лютого 1943 і 21 лютого 1943; „Марко Спотикайло" дня 4 і 7 квітня 1943 р. Всі чотири вистави пройшли з найбільшим успіхом — моральним і матеріяльним.

Всі вище згадані вияви праці місцевого УОТ-ва — це далеко не всі. Можна з цілою певністю ствердити, що УОТ-тво у Володаві мимо тяжких і несприятливих умовин виконало велику суспільну роботу за останній час і вложило поважний вклад для відрядження Холмщини і Підляшша. За те слід побажати, щоб почата праця не послабла, а ще більше поширилась і скріпилась.

Денис Мельник.

ШЕВЧЕНКОВЕ СВЯТО В ОСОВІ НА ВОЛОДАВЩИНІ.

Як у минулих трьох роках, так і цього року відзначило Українське Освітнє Товариство (УОТ) в селі Осів, волость Собібор, роковини Тараса Шевченка відповідним святом, яке відбулося в місцевій народній школі. На свято зложились деклямації поетичних творів Тараса Шевченка, реферат про життя Т. Шевченка, співи і відіграння п'єси п. з. „Дитяча тайна". Діяльну участь у святі взяли члени УОТ в Осові і шкільна дітвора. Шкільна заля була виповнена молоддю і старшими.

КОСИНЬ НА ВОЛОДАВЩИНІ В ПОКЛОНІ ШЕВЧЕНКОВІ.

Хоч УОТ в Косині недіяльний, але все таки село не забуло за цю так велику річницю. І так заходом місцевої народної школи (управитель п. Іван Антонюк) відбулася дня 4 квітня ц. р. панахида у місцевій церкві, яку відправив настоятель місцевої правосл. парафії о. протоєрей М. Лаць. На панахиді були приявні всі шкільні діти з учителем. По полудні відбулася в залі школи скромна академія в честь Т. Шевченка, на яку зложилися співи і деклямації шкільних дітей та сценка „Тарас пастушок".

Статті, дописи й завваги до „Холмської Землі", які торкаються Холмщини й Підляшшя, просимо слати на адресу: Д-р Степан Баран, Холм, вул. Коперника 17, тел. 79.

Ще про Христову плащеницю в Торіно

Редакція тижневика „Краківські Вісті" звернулася до мене з побажанням, написати до великоднього числа статтю про плащеницю. Мені визначено на ту ціль обмежену скількість місця (приблизно три четвертих сторінки) і в тих рямах я хотів подати читачам по можности якнайбільше матеріялу, що в'яжеться з тією незвичайно цікавою темою. З уваги на скупість місця, я обговорив у своїй статті лише найважніші справи, підчеркуючи при тому яке значення має культ плащениці в нашому обряді.

Моя стаття викликала деякий відгомін, а саме д-р К. Чехович помістив у черговому числі Тижневика свої завваги, зазначуючи, що з кількома моїми думками „ніяк не можна погодитися". Д-р К. Чехович доказує, 1-о що „природний хемічний процес, що його, як гіпотезу, приймають деякі автори, не міг би витворити такого досконалого фотографічного образу, як його бачимо на торінській плащениці"; 2-о що „з сьогочасних містичних джерел маємо потвердження, що руки Христові були пробиті цвяхами на середині долоні, але ті рани не залишили кровавих слідів на полотні. Кровава пляма вище долоні — це слід рани від в'язання рук, а не від цвяха" й 3-о що „права (а не ліва!) нога Ісуса Христа виглядає на плащениці иначе дещо коротша".

На всі ці завваги почуваюся сьогодні до обов'язку дати вичерпну відповідь.

В своїх студіях, чи хочби невеличких часописних статтях, я опиралося завжди на певних наукових джерелах. Тим більше, коли йде про таку важну тему, як плащениця Ісуса Христа, сягнув я до розвідки дуже поважного дослідника д-ра Р. Гинека (чеха), п. з. „Обличча й страсти Христа" (його книжку переложено вже й на німецьку мову). Д-р Гинек — як лікар, подає в наведеній праці цілий огляд студій над торінською плащеницею перш усього зі становища медицини, хоча він сам — як глибоко віруючий чоловік, бере під розвагу також важніші містичні явища (між іншими обявлення Катерини Еммеріх).

Що ж торкається хемічного процесу при повставанні образу Спасителя на плащениці, д-р Гинек присвячує цій справі окремий розділ у своїй книжці, та наводить погляди визначних учених, що займалися цим питанням. Всі хеміки погоджуються з фактом, що людське тіло, натерте олійками й альоесом, при високій температурі виділює з потом амонякальні соли, які ділають на полотно укиснюючо. Таким чином на полотні появляються п'ятна й зариси, що є відбиткою черт покійного. Такі досліди хеміки робили навіть зі звичайними різьбами й ці проби все вдавалися добре. Що відбиття тіла Ісуса Христа на плащениці з Торіно є виїмково виразне й що тут, крім звичайного хемічного процесу, діяв ще надприродний чинник — не треба окремо доказувати. Одначе розписуватися на цю тему ширше в своїй попередній статті я не міг, — по причині браку місця. Д-р Чехович завважує, що відбиття Христового Обличчя „не повстала у вислідї природного хемічного процесу" — між тим поважні наукові сили, в тому ряді й католицькі священики-дослідники (о. Буснеллі й о. Алессіо) беззастережно погоджуються з описаним хемічним явищем, то ж оспорювати його нема потреби.

Додаткові вияснення д-ра Чеховича про неможливість виконати образ на плащениці фізичним способом (прим. малюючи його), — зовсім не противорічать ні моїм думкам, ані тим менше — моїм глибоким переконанням.

Що ж торкається двох дальших завваг д-ра Чеховича, які він опирає на містичних джелелах то вони не є вірні. В цитованій праці д-р Гинек пише про прибиття рук ось що: „засуджений мусів бути так певно прибитий до хреста, щоби під силою тягару тіла пробиті руки не перервалися й щоб перед агонією він не впав із хреста. Прибиття ніг мало вже тільки другорядне значення. З точки лікарського погляду є ровсім виключене, щоби розп'ятий міг мати пробиті руки в середині долоні й щоби висів на таких пробитих долонях. Саме в тих місцях нема ніякого більшого м'язу, ані ніякого стегна, на якому міг би опиратися тягар тіла. Попри це засуджений, у такий спосіб прибитий, міг би легко визволитися від цеї жахливої смерти на хресті. Щоби видерти руки від цвяхів, вистало би тільки передерти долоню напрасним рухом м'язів". Супроти такого лікарського погляду, думка д-ра Чеховича, що рани на середині долоні „не залишили кровавих слідів на полотні, а кровава пляма вище долоні — це слід рани від **в'язання рук, не від цвяха**, — є зовсім непереконлива. Годі уявити собі, щоби сліди шнура могли спричинити велику рану (одну із найбільших на плащениці), натомість пробиття рук цвяхами, на яких звисало ціле тіло, не залишило ніякого кровавого сліду. Тим більше, що в'язання рук в терпіннях Христа було ще відай найменше болюче й ледви, чи могло спричинити якийнебудь виплив крови.

Також годі погодитися з тим, що права, а не ліва нога Ісуса Христа виглядає наче коротша. На плащениці бачимо виразно, що якраз ліва нога є дещо скорочена. Це потверджує також д-р Гинек слідуючими словами: „права нога була сильно видовжена при прибиванні здовж хреста. Ліва зате мусіла бути дещо зігнена в колії й тим самим на якиь 3—4 см коротша". Так само, як права рука Спасителя є на відбиттю св. плащениці довша від лівої.

Супроти наведених доказів, замітки д-ра К. Чеховича, що мовляв з моїми думками „ніяк не можна погодитися", — не зовсім оправдані.

Д. Горняткевич.

Посмертна згадка

† ВОЛОДИМИР ФИЛИПЮК

У пополудневих годинах 1 квітня 1943 р. згинув з руки невідомого злочинця на шляху між Білою і Яновом Підляським Володимир Филипюк, делегат УДК Біля Підляська в Янові на Підляшші. Покійний народився 9 вересня 1914 р. і від жовтня 1942 р. був делегатом біло-підляського Українського Допомогового Комітету в Янові й тішився авторитетом і пошаною між місцевим українським населенням. Був він одним з нечисленних місцевих активних підляшан, що серед дуже важких обставин брав живу участь в українській національно-суспільній праці та вложив чимало труду над теперішнім національним освідомленням і організацією Підляшшя, зокрема найдальше на північ висуненої Янівської закутини. Похорони відбулися в Янові на Старому Бублі при великій участі наших селян з округи, православного українського духовенства та представників українських установ і УДК з Білої Підляської. Надгробні промови виголосив о. декан П. Дикий з Білої, настоятель Янівської парафії о. О. Залуський, о. Бігун і о. Куних; від УЦК і УДК в Білій попрощав Покійного референт УДК Демянюк. Покійний оставив вдову дружину й сиротою трилітнього сина.

В. Й. П.

Спомини Михайла Панаса

(Продовження[1])

І так я вродився в селі Топільча, Звіринецької громади, Замійського повіту. В Звіренецькій громаді тільки в селі Кособудах балакають по-українському. Про моє село бають старі люди, що воно засноване вихрестом Тополевичем. Коли і як заснувалось село — я не чув про це ніяких переказів. Тільки в місцевій церкві збереглося евангеліє і образ Успенія, подаровані митрополитом Петром Могилою. Загальною мовою села і парафії є нині польська мова, в якій зісталося ще багато суто українських слів. Українську мову чув я тільки від одного селянина, Ющака, що пристав до нас з села Кособуди, як також чув тільки одну українську пісню місцевого походження. Як етнографічний пам'ятник, наведу її в цілости тут:

„Через річейку, через болото
Подай ручейку, моє золото!
Подай ручейку, подай другую,
Скажи мі правду, кого ти любиш?
— Ручки не подам, бо душу згублю,
Правди не скажу, кого я люблю.
Ой, знаю, знаю, кого кохаю
Тільки не знаю, з ким жити маю.

Як приспівка до цієї пісеньки ідуть далі такі слова, на мельодію „І шумить і гуде".

Ані я, ані ти
Не уміємо роботи.
Кущим собі візочок,
Будем возить пісочок.
А на тім пісочку
Посіємо бурачку
Бурак, бурак, бураки,
Наші хлопці дураки!
А на тім пісочку,
Посіємо гарбузи.
Гарбузи, гарбузи
Наші хлопці лобузи!
А на тім пісочку
Посіємо огурци.
Огурци, огурци,
Наші хлопці молодци!"

Старі люди оповідають, що це за їхнього дитинства лунала в усій громаді виключно українська мова. Мати моя знала ще деякі українські приказки і пісні. Згадую колискову пісню, що співала мені мати, перейнявши її від моеї няньки Касі (з села Олександрова).

„Маленька дитина по гриби ходила
„В зеленій діброві дрожейку
[зблудила".

За моєї памяти більшість мешканців села вже була римо-католицької віри, але всі з глибоким пієтизмом відносилися до місцевої святині — ікони Богородиці, котру почитали всі за чудотворну, що мала нібито з'явитися на копиці сіна. До 1875. р. більшість населення були уніятами. Після ж скасування унії багато людей прийняли позірно православіє, щоби при першій нагоді покинути рідну колись церкву. За мого рідного батька скажу, що він, хоч майже не знає ні одного українського виразу, є тієї думки, що ходити до польського костела, куди не ходив його батько, є ганьба, бо кости його батька поховані на рідному цвинтарі при рідній церкві, де й він біля батька гадає зложити колись свої кости.

З усього виходить, що з мене міг бути тільки поляк православного віроісповідання.

По скінченню в 1900 році громадської 1-о кл. школи в с. Туринці, я вступив 12-літнім до 2-о кл. школи в місті Щебрешині до гарного вчителя Володимира Доппельберга, котрий у вільну годину викладав нам історію Червоної Руси-Холмщини і вчив співати українських пісень. Зачав я відтоді помічати українські вирази в мові людей. Від сього ж вчителя брати принесли біографію Тараса Шевченка в московській мові. Заповітною мрією для братів зродилася думка дістати за всяку ціну книгу „Кобзар". Ось яким я був, вступивши до Холмської учительської семинарії в серпні 1904. р.

(Далі буде)

[1] Див. „Х. З." ч. 16 і 17.

ТАТАРИ Й СЕЛЯНИ.

Колись у давнину, розруйнували татари якесь село. Розбрився люд усюди. Ішло три чоловіки з того села шляхом, аж зирк, напереді знялась курява, згодом показується три верхових, либонь татари. Злякалась селяни і давай ховатись. Один став під містком за стовп, другий вліз на дуба, а третій приліг у траві, бо нікуди було більше дітися. Біля містка був колодязь. Дійшли татари до містка та й стали воду пити. От той, що під містком сховався, чи не втерпів, чи забувся, та й каже

— Здоров пий!

А татарин зараз його і вхопив.

А Панько собі з дуба, як здуру:

— І нащо ти, дурний, обізвався!

Татари кинулись до дуба, та ніяк зняти Панька, бо високо. Давай вони кидати на нього арканом, та ніяк не захоплять. А той, що приліг у трабі, підвівся та й дивиться, як вони заарканюють Панька, та й командує:

— Вправо! Вліво!

Вони і його взяли.

(Народня сміховинка)

Від 9. до 15. травня затемнення обов'язує від год. 9. веч. до 4. рано.

Штучна квочка

У штучній вилягальні в Дублянах виклюлося з яєць, присланих з фільварку в Малехові, 125 куряток. Їх завантажили в скриньки, добре забезпечені перед холодом, і відвезли до Малехова.

На велику громадку ждала вже квочка і то... з бляхи.

Штучна квочка, це піч, яка видає з себе тепло. Довкруги неї під накриттям з бляхи в формі дзвону до ,наче під крила квочки, ховаються курятка, панує така температура, яку має жива квочка. В перших днях панує тут температура коло 32 ст., від 5-го дня на кілька ступенів нижча.

Добре курятам тут. Не лиш тепло, але й чисто. В обширному койці, обгородженому дощинками, підлога вкрита дрібненьким піском. Її чистять кілька разів денно, міняючи пісок. Куряток годують що дві години. Крім яйця, розпробленого молоком, дають теж зеленину з інспектів, у якій є вітаміни. Травлення регулюють квасним молоком, яке приміщене так, щоб не занечищувалося.

Більшість куряток — це леггорни, але є й кармазини та брамапутри. Деякі курятка мають номеровані бляшки; це расова еліта, призначена для упляхотнення годівлі. І в тому напрямі працює Львівський Уряд Прохарчування, до якого належать хліборобські і годівельні господарства в Малехові, а штучна вилягальня стає важним чинником в інтенсивній годівлі домашньої птиці. (тп.).

15 ГУСЯТ З ДЕВЯТЬОХ ЯЄЦЬ

Одна селянка в місцевості Надеїв насадила гуску на девятьох яйцях, вишукавши вперед для цього особливо великі яйця. Та яка ж велика була несподіванка, коли вона після відплідного часу знайшла в гнізді не девятеро, а п'ятнадцятеро гусят. Бо це майже з кожного яйця виклюлося по двоє гусят. Селянка вже не молода собі — їй понад 50 років — але всеж чогось подібного ще на своєму віку не бачила.

Мурашки і їхня взаємна поміч

Мурашки — це болонко-крилі комашки. В них кліщеваті щелепи й короткі, зігнені ріжки. Живуть вони, як знаємо, в муравлищах, зложених із багатьох комір і хідників. У кожній громаді є крилаті самички й самці та дуже багато безкрилих, безполих робітниць. Між робітницями вирізнюються часом ще й „вояки", з великою головою і сильними щелепами.

На кінці кадовба самички й робітниці мають залози, в яких витворюється т. зв. муравлина кислина. Мурашка жалить нею або при помочі жала, або втираючи її в рану, завдану щелепами. Ця кислина викликує на шкірі болючі міхурці. Після парування самчики гинуть, а самички тратять крила й складають яєчка в коморах муравлища.

Життя мурашок у муравлищах дуже складно уладжене. Мурашок є більш-менш 5.000 родів. Наші мурашки в полі й городі пожиточні, бо нищать багато шкідливих личинок і гусениць. У гарячих краях мурашки роблять пераз великі шкоди.

*

Мурашки роблять всяку роботу в спілці. Плекають дітей, збирають засоби поживи, будують муравлища, годують для себе листні блощиці — разом і доброхіть. І хоч поміж різними муравлищами, а особливо поміж мурашками інших пород, шаліють криваві війни, то у тій самій спілці бачимо завсіди взаємну поміч і саможертву для загального добра. Цю співпрацю в них бачимо м. і. дуже наглядно в біді й небезпеці. Дві мурашки, що належать до іншої породи, або до іншого муравлища, уникають себе, як коли стрінуться. Знов же дві мурашки з тої самої породи, або з тої самої кольонії муравлищ приступають до себе ближче, пізнаються ріжками і, котра з них голодна, а друга сита, то голодна жадає від ситої поживи. Тоді сита мурашка розземляє свій ротик і видає краплю прозорої течі, яку голодна зараз злизує. Коли ж сита не дасть голодній попоїсти, то інші обходяться з нею як з ворогом. Як мурашка нагодує голодну з ворожої породи, то родичі накормленої обходяться з нею, як з приятелем. Це правда, стверджена ученими людьми. Тому то мурашки дозрівають і розвиваються найкраще, хоч і не мають ніякої страшної зброї і тіло їх не покрите ніяким твердим панцирем. Сила їх лежить у взаємній помочі і взаємнім довір'ї.

Небезпека тваринних недуг для здоров'я людини

(*) Кожний господар обов'язаний знати ці тваринні недуги, які переносяться і на люди.

Одною з таких недуг є сказенина. Вона переноситься на людей через вкушення скаженою собакою, або котом, або за посередництвом зараженої худоби. Тому, що сказенина є недугою центральної нервової системи і викликає завжди смерть, якщо її не лікувати негайно після вкушення, самооборона перед нею, поруч ветеринарно-поліційних постанов, має велике значіння.

Прищиця для людини є небезпечна лиш у невеличкому ступні. Зате людина відограє велику ролю при поширюванні цієї недуги.

Дуже поширеною інфекційною недугою у тварин і людей є туберкульоза. В основному людина заражується туберкульозою від інших людей. Діти можуть заразитися туберкульозою, п'ючи молоко від недужих корів. Через те, що туберкульоза розвивається в худоби неспостережено, бактерії довший час незамітно продістаються до молока. Тому дітям треба давати переварене молоко, або сире, але від корів, про які знаємо, що є зовсім здорові.

Дуже небезпечною інфекційною недугою є решетина (вугор), який швидко поширюється. Якщо зайде підозріння цієї недуги, треба негайно повідомити про те відповідну владу і позамикати пси та кури, щоб не розносили зарази.

Людина може заразитися теж рожею, що виступає у безрог. Найчастіше ця недуга має місцевий характер і появляється на пальцях рук через зіткнення з м'ясом хворої безроги.

Найкраще вистерігатися недуг шляхом вдержування чистоти в стайні. При появі недуги негайно треба повідомити ветеринара і відповідні власті.

НАЙКРАЩИЙ ГНІЙ ДАЮТЬ КУРИ

Найсильніший природний гній дають кури й голуби. Цього останнього так небагато, що він не відіграє більшої ролі в господарстві. Але курячий гній можемо збирати в більшій кількості. Його слід старанно переховувати в сухому місці і тонкою верствою. Щойно, як він добре просохне, можна зсипати його грубше. Пам'ятаймо, що курячий гній зовсім добре заступає салітру, за яку тепер так трудно. Даємо його під рослини, що спеціяльно добре оплачують справлювання салітрою, як от під капусту, огірки й помідори. Щоб якнайкраще використати цей гній, не розсипаємо його по цілій поверхні, лише даємо під кожну окрему рослину, пам'ятаючи про те, щоб не насипати забагато, бо це могло б пошкодити корінцям рослин. Можемо вжити сухого гною, або розрідити його водою і підливати рослини. Слід зазначити прутиками місця, в яких маємо посадити капусту чи помідори. Довкруг цього прутика в промені кількох сантиметрів, розсипаємо кілька ложок мілкого навозу і змішуємо його зі землею. Можемо це зробити в той день коли садимо, або кілька днів перед тим. Якщо йде про огірки, то всипаємо спорошкований навіз у рівець, в якому маємо їх сіяти. Можемо його підсипати також тоді, коли рослини вже підростуть. Якщо розріджуємо гній водою, то на відро води беремо більш-менш один л. гною, розміщуючи його докладно. Хто раз зробить пробу з курячим гноєм, напевно стосуватиме його постійно.

НОВІ ВИДАННЯ

Андрій Чайковський: На уходах, — історичне оповідання для молоді — Четверте видання. Зредагував Дмитро Штикало. Стор. 246.

Василь Гірний: Розгублені сили — роман. — Стор. 193.

Обі книжки накл.: Українського Видавництва Краків-Львів 1943.

За редакцію відповідає М. Хомяк у Кракові. Видає »Українське Видавництво«, Краків, вул. Райхсштрассе 34. II. Телефон 230-39.
З друкарні »Нова Друкарня Денникова« під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.
Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: M. Chomiak, Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Reichsstrasse 34. Fernspr. 230-39. Druck: „Neue Zeitungsdruckerei", Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79